

RED MOUNTAIN: Rosslands gater med gruvefjellet Red Mountain i bakgrunnen. Det var ned dette fjellet Olaus Jeldness vant alpin- og hoppkonkurransene tre år på rad fra 1898–1900. FOTO: ROSSLAND HISTORICAL MUSEUM.

SKISPORTENS FAR: Olaus Jeldness fra Nordmøre ble skisportens far i Canada. Her er han avbildet etter seieren i det aller første kanadiske mesterskapet på ski i 1898.

FOTO: ROSSLAND HISTORICAL MUSEUM

Norsk gullgraver – skisportens

Da Olaus Jeldness (1856–1935) dro til Canada for å grave gull i Rossland i Rocky Mountains, brakte han med seg kunnskap om og kjærlighet til skisporten. Mannen fra Stangvik på Nordmøre ble en pioner både innen gruvedrift og skisport, og vant landets aller første mesterskap i alpin og hopp i 1898. Bragden gjorde ham til skisportens far i Canada.

Av Idrettsforbundet / Geir Owe Fredheim

OLAUS JELDNESS er nesten ukjent i Norge. Derfor er det ekstra fascinerende å gå i skisporene til mannen som så dagens lys 1. oktober 1856. Lite er kjent om oppveksten hans, men unge Olaus kjente trolig godt til Søndre Nordheim og ville selv prøve seg på vågestykker med ski på beina. Opplysninger hentet fra skipslistene viser at han som 16-åring emigrerte 29. mai 1873 fra Trondheim til de til «De forenede nordamerikanske fristater».

Det er ikke mye dokumentasjon etter Jeldness. Det som er kjent, er at nordmannen fikk et langt og vellykket liv som gruveingeniør, men at det er som skipioner i Rocky Mountains kanadiere først og fremst husker ham. Hvor stor betydning han hadde for skisporten i Canada, er blant annet beskrevet i boka «The ski race» av Sam Warmington.

– Det var mange som sto på ski i området lenge før Jeldness, men ingen har betydd så mye for skisporten som han, skriver Warmington i boka som kom ut i 1980.

Canada Ski Museum skriver på sine hjemmesider at Jeldness er intet annet enn «The father of competitive skiing in Canada».

Fra kull til gull

Det hele begynte i byen Rossland i British Columbia. På slutten av 1890-tallet ble det funnet gull, sølv og malm i fjellmassivene. Gullrushet gjorde den lille fjellbyen til en av Vest-Canadas

største byer. Gullgraver fra hele verden, deriblant mange skandinaver, søkte lykken i gruvefjellet Red Mountain. På den tiden var Jeldness direktør for kullgruven til det Boston-baserte selskapet «The Arctic Coal Company» på Spitsbergen. Store gullfunn i Red Mountain vekket derimot stor interesse for nordmannen, som satte kursen vestover.

Han så ikke bare det enorme økonomiske potensialet i det 1590 meter høye fjellet – sett

INGEN TING Å SI PÅ SKIUTSTYRET! Olaus Jeldness (t. v.) her sammen med en av sine venner.

FOTO: ROSSLAND HISTORICAL MUSEUM

med en skientusiasts øyne var de stupbratte, snødekte fjellsidene en gullgruve i seg selv. Følgende skildring er å finne i boka «Skirenn og brokatak: Fra idrettslivet på Nordmøre i gamle dager» av Leif Halse:

– Jeldness brukte skiene sine både på opp- og nedturene til Red Mountain. Det måtte være et fantastisk syn for trugebrukere å se nordmannen kjøre ned fra fjellet til campen. Det var en løype på 2,5 kilometer, og han gjorde turen på noen få minutter. Dette var rett og slett utrolig.

Arrangerte alpinkonkurranse

De stadige spektakulære nedfartene la grunnlaget for det som ble den aller første alpinkonkurransen, 15. februar 1896. Arrangør var Olaus Jeldness. En kort beskrivelse av denne uoffisielle konkurransen mellom nordmannen og John Peterson er å finne i avisen «Northwest Mining Truth»:

– De klatret til toppen og satte utfor. Mr. Peterson fikk tidlig problemer med støvlene og var ute av løpet allerede fra begynnelsen. Mr. Jeldness klarte nedfarten fra fjelltoppen til den katolske kirken i Rossland. Distansen på 3200 meter ble unnagjort på under åtte minutter. En stor folkemengde så løpet fra gatene.

Jeldness fikk blod på tann og to år seinere arrangerte han Rossland Winter Carnival – bedre kjent som det aller første kanadiske mesterskapet på ski.

Dette ble begynnelsen på en kort, men suksessfull skikarriere. Tre år på rad fra 1898–1900 vant han det kanadiske mesterskapet som hvert år samlet flere tusen mennesker i Rosslands gater. Etter konkurransene i år 1900 var Jeldness 44 år gammel, og han pensjonerte seg som skiløper. To synlige bevis fra disse mesterskapene er de såkalte Jeldness-trofeene som i dag står utstilt på Rossland Historical Museum. På det ene trofeet, som ble omgjort til en vandrepokal, inngraverte han følgende motto, som kanskje også i dag maner til ettertanke:

*Play not for gain – but sport
Leap not for gold – but glee
Oh! Youth play well thy part
Whate'er life's game may be*

Festivalen lever i beste velgående den dag i dag. 22.–24. januar i år gikk den 113. utgaven av skifestivalen av stabelen, som på sine hjemmesider rosslandwintercarnival.com lar Jeldness pryde førstesiden.

Historiene om mannen fra Nordmøre er mange. En av de frodigste er festen han skal ha holdt på toppen av Red Mountain. 25 gjester var invitert til måltidet, som besto av deilige fiskeretter. Fisken måtte jo svømme het det, og gjestene nøt store mengder alkohol. Da festen var over, ga han deltakerne et par ski, en overdose mannsnot og tro på seg selv før han sendte dem ned den bratte fjellsiden.

